

DOCENTEN- HANDLEIDING

Letters vormgeven met Karel Martens

In deze les zijn de leerlingen vormgevers, geïnspireerd door Karel Martens. Ze ontdekken hoe je met letters, vormen en kleuren meer kunt vertellen dan alleen met woorden. Zo laten ze zien wat ze voelen of denken door zelf te ontwerpen.

(Bijna) geen voorbereiding nodig, alleen een nieuwsgierige klas en zin om te ontwerpen.

INHOUDSOPGAVE

— LESDOELEN	2
— LESOPZET	2
— LES KAREL MARTENS	3-4
— BRONNEN + BIJLAGE	5

LESDOELEN

- Aan het einde van de les hebben de leerlingen verkend wat (grafische) vormgeving is en wie Karel Martens is.
- Aan het einde van de les hebben de leerlingen een woord ontworpen met letters, vormen en kleuren, geïnspireerd op het werk van Karel Martens.
- (Optioneel) Aan het einde van de les hebben de leerlingen een ruimtelijk object ontworpen en in elkaar gezet met behulp van de Karel Martens bouwplaat.

LESOPZET

Niveau

Deze les is bedoeld voor groep 6-7 van het basisonderwijs.

Kerdoelen

De kerndoelen van deze les zijn gebaseerd op de actuele kerndoelen uit 2025.

Deze les sluit aan bij de kerndoelen voor Kunst en Cultuur;

- De leerling onderzoekt betekenissen van kunst en cultuur tijdens het maken en meemaken (kerndoel 35C);
- De leerling drukt zich individueel uit in vormen van kunst (kerndoel 36A);
- De leerling verkent het ontstaan van kunstzinnige en cultuurhistorische uitingen (kerndoel 37 B).

Daarnaast sluit deze les aan bij de kerndoelen voor Nederlands;

- De leerling gebruikt taal op een creatieve manier (kerndoel 3B);
- De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit (kerndoel 7A).

Materiaal

- Papier;
- Potloden en kleurmaterialen;
- Schaar (optioneel, bij verdiepingsopdracht).

Lestijd

De plenaire les duurt ca. 15 minuten. De verwerkingsopdracht duurt ca. 30 minuten.

LES LETTERS VORMGEVEN MET KAREL MARTENS

Lesopbouw en informatie bij de slides van de PowerPointpresentatie

INLEIDING: introductie van de les

Slide 1

Deze les gaat over grafisch vormgever Karel Martens. Weten jullie wat een vormgever is? Kijk eens om je heen, kijk naar de posters, boeken, flyers, websites, al deze dingen zijn ooit ontworpen door een vormgever. Dat is iemand die zorgt dat die poster aan de muur er juist zo interessant uit ziet om naar te kijken! Soms maken vormgevers ook kunst van letters, teksten en cijfers. Net als Karel Martens.

Slide 2

Benoem de lesdoelen.

KERN: kunst van KAREL MARTENS

Slide 3

Leg uit dat de leerlingen gaan kijken naar een video waarin verteld wordt over de kunst van vormgever Karel Martens. Het transcript van de video is opgenomen als bijlage.

Na de video gaan de leerlingen zelf aan de slag met een opdracht geïnspireerd door Martens.

Bekijk samen de video.

Slide 4

Bespreek de video.

We zagen veel werk van Karel Martens, met opvallende kleuren en vormen. De museumdocent vertelde dat vormen en kleuren ook emoties kunnen uitstralen.

Bespreek klassikaal:

- Zijn er vormen die jullie verdrietig vinden?
- En welke kleuren vinden jullie blij?
- Waarom dan?

VERWERKING: de opdracht

Slide 5

Karel Martens laat zien dat je met letters veel meer kunt doen dan alleen een woord schrijven. Door letters te vervormen en kleuren te gebruiken, kun je laten zien hoe jij je voelt of wat je wilt vertellen.

De opdracht: De leerlingen kiezen één woord uit: hun naam of een ander woord en deze gaan ze vormgeven. Ze mogen:

- Letters vergroten of verkleinen;
- Letters bol, spits, hoekig of schuin maken;
- Letters samen laten versmelten;
- Een heel nieuw alfabet verzinnen;
- Verschillende kleuren gebruiken.

Benadruk: dit keer tekenen leerlingen geen plaatjes om iets te vertellen, maar gebruiken ze alleen letters, vormen en kleuren.

Vragen om de verbeelding op weg te helpen:

- Welke vormen of kleuren vind jij dat bij jou of jouw naam passen?
- Kun je meerdere letters uit je naam combineren en een nieuwe vorm maken?
- Welke letters vind jij belangrijk in je naam? Hoe kun je deze nog specialer maken?

Afsluiting opdracht:

Laat enkele leerlingen de tekeningen presenteren en uitleggen waarom ze bepaalde vormgevingskeuzes hebben gemaakt.

AFRONDING: samen reflecteren

Slide 6

Bespreek klassikaal ter afronding:

- *Kijken jullie nu anders naar de vormgeving van posters, flyers of websites?*
- *Denken jullie dat de vormgevers ook zo nadenken over kleur en vorm als jullie net hebben gedaan?*

VERDIEPING: een ruimtelijk ontwerp maken

Slide 7

Verdiepingsopdracht: de bouwplaat van Karel Martens

Via [deze link](#) kun je de Karel Martens bouwplaat downloaden. Deze plaat is uit te printen en kan in de klas door de leerlingen in elkaar worden geknipt en gevouwen. Hieruit komt een zeshoekige verpakking, oorspronkelijk ontworpen voor Matze Crackers.

De opdracht:

Karel Martens heeft ook veel dingen vormgegeven die rechtop staan. Zoals versiering op mokken, klokken en verpakkingsmateriaal. Deze plaat gaan we straks knippen en vouwen en gaat ook rechtop staan, maar deze moeten we natuurlijk eerst versieren!

Het ontwerp tekenen de leerlingen op de platte bouwplaat, maar moedig de leerlingen aan na te denken over de voorstelling wanneer deze in elkaar gezet is. Het eindresultaat is namelijk een ruimtelijk object.

Afsluiting opdracht:

Laat (een aantal) leerlingen de objecten presenteren en uitleggen waarom ze sommige vormgeving keuzes hebben gemaakt.

BRONNEN + BIJLAGE

- <https://www.stedelijk.nl/nl/tentoonstellingen/karel-martens>
- [Langs Karel Martens met rondleider Mijntje - primair onderwijs](#)

Afbeeldingen:

- Slide 1: Karel Martens, *Monoprint*, 2015
- Slide 2: Karel Martens, foto: Diederik Martens
- Slide 4: Poster van het 21ste International Poster and Graphic Design Festival of Chaumont, 2015
- Slide 5: Cover van OASE Magazine
- Slide 6/7: Zaaloverzicht, Karel Martens – Unbound, Stedelijk Museum Amsterdam, 2025. Foto: Peter Tijhuis

BIJLAGE: transcript video

De museumdocent vertelt dat Karel Martens woorden niet zomaar als tekst gebruikt maar ook als beeld:

‘Zo kan je zien hoe letters en woorden kunnen veranderen in iets om naar te kijken. Kijk eens naar zijn kleuren, hij kiest vaak kleuren zoals rood, blauw en geel die een sterke indruk maken. Dit komt doordat kleuren de manier waarop we iets voelen of maken sterk beïnvloeden.’

‘Stel je voor: je hebt een vierkant, wat als je dit vierkant blauw maakt, hoe voelt die dan? En wat als je dit vierkant heel groot maakt, of juist heel klein? Of als je het vierkant veranderd in een cirkel. Hoe voelt dat? Het alfabet is eigenlijk een soort code, we hebben met elkaar afgesproken dat elke letter bij een bepaalde klank hoort, maar dat is niet overal hetzelfde. Karel Martens speelt met dat idee, wat als je letters opnieuw mocht uitvinden. En wat als kleuren ook iets kunnen voelen of zeggen.’

‘Ga zelf aan de slag in de klas, kies een woord, bijvoorbeeld je naam of een ander woord dat je mooi vindt. Stop de letters net als Karel Martens in verschillende vormen en kleuren. Maak de letters groot, klein, draai de letters om of laat ze met elkaar versmelten. Probeer verschillende kleuren te gebruiken om je letters een andere energie te geven. En misschien kan je wel nieuwe letters bedenken voor jouw naam. Wij zijn benieuwd wat jij ervan maakt!’